

УДК 374.7.091:316.647.5(045)

TEACHER TRAINING IN THE CONTEXT OF A NON-DISCRIMINATORY APPROACH: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО ПІДХОДУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Ганна Єфімцева

здобувач 4 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Соціальна робота»
E-mail: polimet77@gmail.com
ORCID 0000-0002-5776-2810
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Україна

Hanna Yefimtseva

getter of the 4st year of the third (educational and scientific) level of higher education of the educational program “Social work”
E-mail: polimet77@gmail.com
ORCID 0000-0002-5776-2810
Communal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council, Ukraine

ABSTRACT

The article highlights the problems of teacher training within the framework of the implementation of a non-discriminatory approach in education. The importance of such training is noted, including based on the results of a study conducted by the NGO "EdCamp Ukraine" in 2023. The existing opportunities for improving the qualifications of pedagogical workers were analyzed and the requirements for their creation were formed.

The author of the article notes that the education of Ukraine currently needs teachers who are able to develop a culture of non-discrimination and inclusiveness in educational institutions, to create conditions for equal access of everyone to education on the basis of equality. All this is impossible without high-quality training of the teaching community, their acquisition of knowledge and skills on the subject.

The conducted analysis proved that today in Ukraine there are quite a large number of opportunities for professional development on the topic of a non-discriminatory approach in education. However, certain shortcomings were also identified, including: insufficient inclusiveness, i.e. targeting certain groups of teachers, for example, primary school teachers or teachers of certain subjects; narrowed format, i.e. focusing on theoretical knowledge or on certain aspects of a non-discriminatory approach; focus on theoretical knowledge, i.e. neglecting practical skills necessary for the implementation of a non-discriminatory approach in education; neglecting the real challenges faced by teachers in practice; focusing only on some links of education, for example, on general secondary education or on pre-school education.

The conducted analysis made it possible to formulate requirements for the creation of programs for training educators on the topic of a non-discriminatory approach in education. These requirements include: inclusiveness, that is, targeting all teachers, regardless of their experience, gender, ethnicity, sexual orientation, etc.; extended format, i.e. a combination of theoretical knowledge with practical skills; practical orientation, that is, focusing on specific skills necessary for the

implementation of a non-discriminatory approach in education; taking into account the real challenges that teachers face in practice; involvement of teachers in the development and implementation of professional development programs.

The implementation of these requirements will allow the creation of quality professional development programs for teachers, which will contribute to the development of a culture of non-discrimination and inclusiveness in the education of Ukraine.

Key words: *lifelong education, teacher training, non-discrimination, equality, non-discriminatory approach in education.*

Актуальність теми. Сьогодні українське суспільство спрямоване на інтеграцію в європейський простір, що неможливо без дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини, забезпечення впровадження недискримінаційного підходу в усі сфери життя, насамперед в освіту. Вочевидь досягнення цієї мети неможливе без створення суспільних відносин, у яких всі члени суспільства мають однакові права і можуть співіснувати в рівних умовах, що стає можливим через впровадження відповідних освітніх практик.

Актуальні стандарти життя та освіти, усунення будь-якої нерівності, протидії дискримінації забезпечуються чинними нормативними актами різних рівнів, такими як Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція про подолання дискримінації в освіті, Європейська соціальна хартія, Декларація про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конституція України (ст. 24), закони України: «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту» та ін. Формування сучасних стандартів якості життя та освіти, також і впровадження передових освітніх технологій, було визначено на Саміті тисячоліття ООН у 2000 році.

Отже, завдання навчати вчителів і вчительок недискримінаційного підходу є важливим аспектом освіти, спрямованим на створення рівних умов для всіх учнів і учениць та уникнення будь-якої форми дискримінації, а також є ключовим для забезпечення справедливої та інклюзивної освіти.

Для розв'язання означеної проблеми постає питання щодо поглибленого аналізу наявних можливостей підвищення кваліфікації педагогів/-инь з означеної тематики (курси, тренінги, навчальні програми тощо) та розробка вимог для створення ефективних навчальних програм, спрямованих на навчання вчительок/-ів у контексті недискримінаційного підходу в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці проблематики недискримінаційного підходу в освіті присвячено багато досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців/-иць, які досліджували різні аспекти недискримінації, зокрема інклюзивну освіту, права людини, гендерну рівність, соціальні та психологічні аспекти недискримінації та інші аспекти. Питанням протидії дискримінації за гендерною ознакою, створенню сприятливих умов для соціалізації дітей за гендерною ознакою присвячені роботи: Ш. Берна, М. Воровки, Л. Козогуб, Л. Ковальчук, К. Левченко, О. Малахової, О. Марущенко, Т. Марценюк, О. Суислової, Т. Дрожжиної та ін. Розробкою проблематики впровадження інклюзивної освіти та залученості дітей з

особливими освітніми потребами займались: І. Іванова, Т. Євтухова, В. Ляшенко, М. Малофєєв, В. Синьов, М. Шермет та ін. Дослідженням протидії расизму, ксенофобії, дискримінації за расовою ознакою присвячені роботи: А. Гринчак, Г. Краснокутського, І. Кресіна, О. Пометун та ін.

Значна кількість робіт з теми недискримінації та багатоаспектність досліджень свідчать про високий запит суспільства на розробку означеної теми. Проте залишається відкритим питання практичної реалізації навчання вчителів в контексті недискримінаційного підходу.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою публікації є висвітлення наявних можливостей підвищення кваліфікації освітян/-ок з теми недискримінаційного підходу, аналіз наявних ризиків та формулювання вимог до їх створення і реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Питання створення безпечного, недискримінаційного та інклюзивного освітнього середовища є нагальною проблемою в контексті освітніх реформ, які відбуваються в Україні та підкріплені законодавчо-нормативною базою. Цю тезу підтверджують результати дослідження, проведеного в липні-серпні 2023 року ГО «ЕдКемп Україна» за ініціативи та безпосередньої участі авторки статті серед педагогічних працівників/-иць, які виявили бажання пройти навчання з теми інклюзії в освіті. Дослідження проводилося онлайн з метою вивчення поінформованості вчителів щодо впровадження інклюзивного підходу в освіті та відповідних потреб представниць/-ків цієї професійної групи. Загальне охоплення становило 704 респонденти/-ки. Розглянемо деякі аспекти дослідження.

Зокрема, серед основних побоювань та пересторог щодо впровадження інклюзивного підходу в щоденну освітню практику 27 % респондентів/-ок зазначили брак знань, досвіду, практичних навичок, недостатність підготовки та методичної підтримки. 5,1 % опитаних вважають, що їм дуже бракує знань, навичок та вмінь, як працювати з дітьми в рамках впровадження інклюзивного підходу в освіті. 12,1 % на це ж саме запитання відповіли: «Радше, бракує». Відповідь «Абсолютно вистачає» обрали лише 4,3 % респондентів/-ок.

При цьому майже половина (46,4 %) опитаних не підвищували свою кваліфікацію з означеної теми за останній рік. Серед коментарів, які розкривали відповіді, освітяни/-ки зазначали недостатню кількість безкоштовних курсів підвищення кваліфікації з теми недискримінації та інклюзивності.

Отже, навіть аналізуючи результати дослідження щодо однієї із захищених ознак, можна зрозуміти, наскільки освітяни/-ки потребують інформації і розвитку навичок у сфері недискримінаційного підходу. Усе це свідчить про актуальність теми обраного дослідження. Водночас вимоги щодо впровадження недискримінаційного підходу в освіті є доволі чітко визначеними на законодавчому рівні.

У Законі України «Про освіту» зазначено: «В освітньому процесі не може використовуватися навчальна література, що містить академічний плагіат, фабрикацію та/або фальсифікацію, твердження, які суперечать визначеним цим Законом засадам державної політики у сфері освіти та принципам освітньої діяльності, а також навчальна література, що містить ознаки дискримінації, крім випадків, якщо відповідні матеріали використовуються для ілюстрування чи

пояснення явищ дискримінації» (Верховна Рада України, 2017). Зазначене стосується також освітнього контенту, який створюється / добирається педагогами/-инями самостійно.

З метою виконання норм законодавства за ініціативи Робочої групи з питань політики гендерної рівності та протидії дискримінації в освіті Міністерства освіти і науки України з 2016 року розпочато антидискримінаційну експертизу проєктів шкільних підручників, які подаються на конкурс для друку коштом державного бюджету.

З 2016-го року за ініціативи Робочої групи з питань політики гендерної рівності та протидії дискримінації в освіті Міністерства освіти і науки України відбувається антидискримінаційна експертиза проєктів шкільних підручників, що подаються на всеукраїнський конкурс (до їх друку за кошти бюджету). З методичними матеріалами, які були розроблені для членів експертних груп та експертних комісій можна ознайомитись на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (ІМЗО, 2020) переглянувши ознайомчий вебінар за темою «Антидискримінаційна експертиза освітнього контенту: основні напрями та критерії». О. Малахова, О. Марущенко, Т. Дрожжина і Т. Коробкіна (О. Малахова, О. Марущенко, Т. Дрожжина, Т. Коробкіна, 2016) визначили методологічні засади проведення гендерної експертизи освітнього контенту, які в далі стали основою для розробки недискримінаційного підходу в освіті України.

На основі здобутого досвіду антидискримінаційної експертизи шкільних підручників задля популяризації ідеї створення недискримінаційного контенту самими вчителями/-ками ГО «ЕдКемп Україна» за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, UNFPA розробило «Путівник для освітян» з недискримінаційного вчителювання (Андрусик О., Дрожжина Т., Елькін О., 2021). Посібник покликаний допомогти освітянам/-кам розробляти та проводити уроки, які відповідають принципам недискримінації. Він містить методологію проведення антидискримінаційної експертизи навчальних матеріалів, а також приклади антидискримінаційного аналізу шкільних уроків.

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (Кабінет Міністрів України, 2019) значно розширила можливості для вчительства в опануванні недискримінаційного підходу, адже було скасовано монополію державних установ на проведення навчання, і відтепер освітяни/-ки можуть вільно обирати, де і як підвищувати власний професійний рівень. Попит породжує пропозицію, і організації, які до цього займались розробкою теми, навчали експертів, проводили дослідження, тепер отримали можливість презентувати свої програми освітянській спільноті.

У Законі України «Про повну загальну середню освіту» (Верховна Рада України, 2020) йдеться про обов'язковість підвищення кваліфікації освітянами/-ками загальною кількістю годин, яка оплачується за коштом державного та місцевого бюджетів не менш ніж 150 годин. Водночас регламентується зміст того, чого має навчитися вчительство. Принаймні 10% годин підвищення кваліфікації педагогічних працівників/-иць мають бути присвячені роботі з учнями з особливими освітніми потребами.

Усе це зумовило попит на створення нових можливостей для вчителів/-ок щодо підвищення їхньої кваліфікації, суб'єктами якого тепер стали не лише

державні інституції, а й освітянські організації громадського сектора, які мають певний експертний рівень з цих питань. У зв'язку з цим коло можливостей підвищення кваліфікації з питань інклюзії, гендерної рівності й недискримінації в освіті, навчання на яких стало доступним для українських освітян, значно розширилося. Зокрема, на одній з найбільших освітніх онлайн-платформ України Prometheus створено навчальний курс «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» (Prometheus, 2020) тривалістю 60 годин, що діє постійно і призначений для всіх, хто хоче дізнатися більше про гендерну рівність та протидію дискримінації. Навчання допомагає освітянам/-кам розібратись у темі, навчитися аналізувати професійні кейси з погляду недискримінаційного підходу, мінімізувати дискримінаційний вплив на учасників/-ць освітнього процесу та застосовувати отримані знання в повсякденному житті, зокрема при захисті своїх прав та інтересів. Головна розробниця і спікерка – знана в Україні гендерна експертка, кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології НаУКМА Т. Марценюк.

Важливо зазначити, що курс «Жінки і чоловіки: гендер для всіх» охоплює широкий спектр тем, пов'язаних з гендерною рівністю та дискримінацією. Серед них: гендер і гендерна рівність; виховання та освіта; гендер і ринок праці; гендер і політика; гендерне насильство; гендерні питання в медіа; дискримінація, толерантність і повага до розмаїття; методологія гендерного та антидискримінаційного аналізу державних політик; толерантність і гендерна рівність у царині релігії; гендер і чоловіки; соціальні нерівності, ксенофобія та дискримінація; множинні нерівності та дискримінації. Останні дві теми доступні для охочих отримати експертний рівень (Prometheus, 2020).

Українська студія онлайн-освіти, яка понад 8 років створює онлайн-курси, навчальні платформи, інтерактивні ігри та підручники для освітян EdEra розмістила на своєму ресурсі онлайн-курс «Недискримінаційний підхід у навчанні» (EdEra, 2018), що складається з 33 лекцій, в яких у легкій та доступній формі пояснюється сутність основних понять, зокрема таких як «толерантність» та «дискримінація», базові права людини, суть недискримінаційного підходу різниця між поняттями «гендер» і «стать», обмеження на особистість, які накладаються гендерними стереотипами та ін. Опитування серед учителів/-ок молодших класів допомогло розробникам/-цям курсу визначити, які знання та інструменти найбільш затребувані в освітньому процесі та згрупувати їх у 9 модулів, а саме: критичне сприйняття інформації; дискримінація та толерантність; дискримінація у школі; протидія цькуванню; гендер і нерівність у суспільстві; гендерні відносини і розподіл влади; гендерна соціалізація; «Прихований навчальний план» сучасної школи; критична педагогіка (EdEra, 2018).

На EdEra також розміщено комплексну освітню програм «Школа для всіх. Онлайн-курс про організацію інклюзивного освітнього середовища» (EdEra, 2023), яка допоможе освітянам/-кам створити та підтримувати інклюзивне освітнє середовище, де кожен і кожна можуть досягати успіху.

За допомогою курсу слухачі/-ки дізнаються про: можливості створення та підтримки інклюзивного освітнього середовища, де всі учениці й учні почувуються комфортно та можуть досягати успіху; опанують практичні підходи роботи з урахуванням різноманітності; стратегії вибудовування ефективної взаємодії з дітьми, колегами та батьківством / особами що їх замінюють. Загальний обсяг підвищення кваліфікації – 30 академічних годин.

Звісно, це далеко не всі програми, за якими працівники і працівниці закладів освіти можуть підвищувати власну кваліфікацію з питань впровадження недискримінаційного підходу в освіті. На національній платформі можливостей професійного розвитку педагогічних працівників EdWay (EdWay, 2023) представлено широкий спектр програм від різних суб'єктів підвищення кваліфікації, з якими освітяни/-ки зможуть ознайомитись самостійно. Зокрема, суб'єкт підвищення кваліфікації «НЕШкола чутливого вчителювання», створений експертками з недискримінації в освіті, сертифікованими МОН України, пропонує навчання за програмою «Гендерні стереотипи та їх вплив на життя і професійну діяльність». Метою такого навчання є поглибити уявлення про гендерні стереотипи, забезпечити набуття здатності розуміти і критично оцінювати гендерні проблеми сучасного суспільства, формулювати висновки та рекомендації щодо вдосконалення освітньої та майбутньої професійної діяльності на засадах гендерночутливого підходу.

Громадська організація «Освіта без умов» на платформі EdWay пропонує тренінг для освітян/-ок «Інклюзія НУШ» як засіб для підвищення професійних компетентностей в рамках впровадження Державного стандарту базової середньої освіти та формування навичок вживання коректної термінології в інклюзивному освітньому процесі.

Зараз за участю авторки статті готується до запуску масштабний проєкт – онлайн-квест курс «Освіта без дискримінації», який буде розміщений на платформі EdWay і стане доступним для освітян у 2024 році. Особливість цього продукту – незвичний формат подачі матеріалу та інтерактивність. Курс складається з 9 модулів, у яких проблематика розглядається в різних аспектах.

Загальний аналіз наявних можливостей і власного досвіду їх розробки дозволив виявити й узагальнити тенденції та виклики, що постають перед розробницями і розробниками подібних курсів. Першим з таких викликів є *недостатня інклюзивність* пропонованих програм, що не враховують потреби людей з інвалідністю, зокрема відсутнє дублювання відео субтитрами та супровід аудіо-блоками текстів модулів, немає можливості змінити розмір шрифту, фон тощо.

Другою проблемою наявних курсів є звужений формат. Зокрема, більшість курсів присвячена розгляду питань протидії дискримінації за якоюсь однією із захищених ознак, а саме – особливі освітні потреби чи гендер, без урахування інших аспектів різноманітності, наприклад, культурних, етнічних.

Водночас фокус програм часто зосереджується на теоретичних знаннях, що є третьою з виявлених проблем. Контент навчальних програм здебільшого зосереджений на теоретичних знаннях про дискримінацію, зокрема таких, як її визначення, форми та наслідки. Однак педагоги/-ині потребують конкретних інструментів, які легко втілити у практичній роботі.

Четвертою проблемою для розробників/-ниць онлайн-курсів часто стає нехтування реальними викликами щодо впровадження недискримінаційного підходу в системі освіти. Деякі програми відокремлені від реальних прикладів та ситуацій, з якими стикаються освітяни/-ки сьогодні, наприклад, не висвітлюються особливості недискримінаційного викладання у форматі онлайн-навчання, сензитивні питання недискримінаційного підходу з урахуванням травматичного досвіду учнівства.

Як п'яту проблему для розробників/-ць онлайн-курсів з недискримінації ми визначаємо фокусування контенту, який пропонується вчителю, лише на деяких ланках освіти. Отже, не всі педагогічні працівники/-ці зможуть знайти для себе конкретний інструментарій для роботи, адже більшість курсів розрахована саме на вчительську спільноту закладів загальної середньої освіти. Серед представлених курсів дуже мало спрямованих на педагогів закладів дошкільної, позашкільної, передвищої чи вищої освіти.

Тож перед авторськими колективами вже наявних курсів і таких, що наразі знаходяться в розробці постає завдання створення чи адаптації освітнього контенту, який би відповідав таким вимогам:

- повною мірою враховував критерії інклюзивності та був орієнтований на потреби різних категорій населення, незалежно від їхнього віку, статі, раси, релігії чи інших ознак;

- охоплював усі ланки освіти, висвітлював різні теми та аспекти недискримінації, розглядаючи різні її форми, а також різні інструменти та стратегії протидії;

- відповідав сучасним реаліям і потребам суспільства, враховував останні тенденції в галузі недискримінації, а також був спрямований на розв'язання актуальних проблем, як-от навчання в укритті, онлайн-навчання чи коли не всі діти мають рівний доступ до навчання через обстріли або вимкнення електроенергії;

- надавав конкретні інструменти та навички, які освітяне/-ки можуть використовувати в практичній роботі, й містив приклади з реального життя та можливість відпрацювати отримані знання та навички на практиці.

Загалом сьогодні Україні потрібна освіта, що розвиває культуру інклюзивності, створює умови для творення рівноправного суспільства, де кожна особа має змогу висловлювати свою думку, долучатися до всіх суспільних процесів і розвиватися на різних етапах життя. Такий підхід до освіти сприяє формуванню громадян, які здатні розуміти та поважати різницю, прагнуть до справедливості й активно сприяють будівництву гармонійного суспільства а також ставить високі вимоги до навчання вчителів.

Сучасне вчительство має отримувати доступ до якісних та сучасних освітніх програм, які сприятимуть підвищенню рівня знань і навичок з теми недискримінації та застосуванн їх у практичній роботі.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сьогодні в Україні стає дедалі наявних можливостей підвищення кваліфікації освітян/-ок з теми недискримінаційного підходу, які запроваджуються здебільшого новими суб'єктами підвищення кваліфікації вчительства, які діють у громадському секторі. Так можливості мають значні переваги – можливість залучити фахівців і фахівчинь з питань недискримінації в освіті, різноманітність змісту, орієнтованість на наявний досвід і світогляд людини у поясненні складних тем, а також зручний для користування формат, гнучкий графік засвоєння матеріалу. Водночас з цим, перед розробницями і розробниками подібних курсів сьогодні постають такі виклики і обмеження, як: недостатня інклюзивність пропонуванних програм: звужений формат – фокус на одній із захищених ознак; зосередженість на теоретичних знаннях, нехтування реальними викликами щодо впровадження недискримінаційного підходу в системі освіти, фокусування контенту, який пропонується вчителю, лише на деяких ланках освіти.

Аналіз наявних ризиків і обмежень дає змогу сформулювати такі вимоги до створення і реалізації можливостей підвищення кваліфікації: врахування повною мірою критеріїв інклюзивності; охоплення всіх ланок освіти; відповідність сучасним реаліям і потребам суспільства, врахування останніх тенденцій у галузі недискримінації; практична орієнтованість і врахування потреби освітян/-ок.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Про освіту: Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» (2020) URL: <https://imzo.gov.ua/materialy-dlia-chleniv-ekspertnykh-hrup-ta-ekspertnykh-komisiy/>

Малахова О.А., Марущенко О.А., Дрожджина Т.В., Коробкіна Т.В. (2016). Теоретико-методологічні засади гендерної експертизи підручників: [Експертиза шкільних підручників] / за заг. ред. О.М. Топузова, Н.Б. Вяткіної. Київ : Педагогічна думка, С. 48–56 URL: <https://qrqo.page.link/Se8gg>

Андрусик О., Дрожджина Т., Елькін О. (2021). Недискримінаційне вчителювання. Путівник для освітян. Харків. 55 с.

Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п#Text>

Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Онлайн-курс «Жінки і чоловіки: гендер для всіх» (2020) URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:IRF+101+2015_T2

Онлайн-курс «Недискримінаційний підхід у навчанні» (2018) URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>

Онлайн-курс «Школа для всіх. Онлайн-курс про організацію інклюзивного освітнього середовища» (2023) URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/409>

EdWay (2023) Website URL: <https://edway.in.ua/en/>

REFERENCES

On education: Law of Ukraine dated September 5 2017 No. 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

State Scientific Institution «Institute of Modernization of the Content of Education» (2020) URL: <https://imzo.gov.ua/materialy-dlia-chleniv-ekspertnykh-hrup-ta-ekspertnykh-komisiy/>

Malakhova O.A., Marushchenko O.A., Drozhzhina T.V., Korobkina T.V. (2016). Theoretical and methodological principles of gender examination of textbooks: [Examination of school textbooks] / by general ed. O.M. Topuzova, N.B. Vyatkina Kyiv: Pedagogical opinion, pp. 48–56 URL: <https://qrqo.page.link/Se8gg> [in Ukrainian]

Andrusyk O., Drozhzhina T., Elkin O. (2021). Non-discriminatory teaching. Guide for educators. Kharkiv. 55 p. [in Ukrainian].

Some issues of improving the qualifications of teaching and scientific-pedagogical workers: Resolution of the CMU dated August 21, 2019 No. 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п#Text>

On comprehensive general secondary education: Law of Ukraine dated January 16 2020 No. 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Online course «Women and men: gender for all» (2020) URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:IRF+101+2015_T2

Online course «Non-discriminatory approach to education» (2018) URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>

Online course «School for all. Online course on the organization of an inclusive educational environment» (2023) URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/409>

EdWay (2023) Website URL: <https://edway.in.ua/en/>

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено проблематику навчання вчителів в рамках впровадження недискримінаційного підходу в освіті. Зазначено важливість такого навчання, зокрема спираючись на результати дослідження, проведеного ГО «ЕдКемп Україна» в 2023 році. Проаналізовано наявні можливості підвищення кваліфікації педагогічних працівників/-ниць та сформовано вимоги до їх створення.

Авторка статті зазначає, що освіта України зараз потребує вчителів/-ок, здатних розвивати культуру недискримінації та інклюзивності в закладах освіти, створювати умови для доступу кожного і кожної до навчання на засадах рівності. Усе це неможливо без якісного навчання вчительської спільноти, набуття нею знань та навичок з теми.

Проведений аналіз засвідчив, що сьогодні в Україні є досить багато можливостей для підвищення кваліфікації з теми недискримінаційного підходу в освіті. Однак виявлено також певні недоліки, серед яких: недостатня інклюзивність, тобто спрямованість на певні групи вчителів/-ок, наприклад, учителів/-ок початкових класів або учителів/-ок певних предметів; звужений формат, тобто фокусування на теоретичних знаннях або на окремих аспектах недискримінаційного підходу; фокус на теоретичних знаннях, тобто нехтування практичними навичками, необхідними для реалізації недискримінаційного підходу в освіті; нехтування реальними викликами, з якими стикаються вчителі/-ки в практиці; фокусування лише на деяких ланках освіти, наприклад, на загальній середній або на дошкільній освіті.

Проведений аналіз дозволив сформулювати вимоги до створення програм для навчання освітян з теми недискримінаційного підходу в освіті. Ці вимоги охоплюють: інклюзивність, тобто спрямованість на всіх вчителів/-ок, незалежно від їхнього досвіду, статі, етнічної належності, сексуальної орієнтації тощо; розширений формат, тобто поєднання теоретичних знань з практичними навичками; практична спрямованість, тобто фокусування на конкретних навичках, необхідних для реалізації недискримінаційного підходу в освіті; врахування реальних викликів, з якими стикаються вчителі/-ки на практиці; залучення вчителів/-ок до розробки та реалізації програм підвищення кваліфікації.

Реалізація цих вимог дозволить створити якісні програми підвищення кваліфікації для вчителів/-ок, які сприятимуть розвитку культури недискримінації та інклюзивності в освіті України.

Ключові слова: *освіта впродовж життя, навчання вчителів, недискримінація, рівність, недискримінаційний підхід в освіті.*